

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (HE 146/2020 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 12.11.2020.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- budjettineuvos Outi Luoma-Aho, valtiovarainministeriö
- talousjohtaja Mikko Staff, sosiaali- ja terveysministeriö
- finanssineuvos Minna Liuttu, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, sosiaali- ja terveysministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- pääjohtaja Outi Antila, Kansaneläkelaitos
- talousjohtaja Kai Ollikainen, Kansaneläkelaitos
- aktuaaripäällikkö Pertti Pykälä, Kansaneläkelaitos
- yksikönpäällikkö Janne Luomala, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Vesa Jormanainen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen, Kuopion kaupunki
- vt. sosiaali- ja terveysjohtaja Pia-Maria Sjöström, Pietarsaaren kaupunki
- johtaja Tarja Myllärinen, Suomen Kuntaliitto
- pääsihteeri Vertti Kiukas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- Espoon kaupunki
- Vantaan kaupunki
- Lastensuojelun Keskusliitto

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokan loppusumma talousarvioesityksessä on noin 17,6 mrd. euroa, mikä on noin 27,4 % valtion budjetista. Se on noin 2,7 mrd. euroa suurempi kuin kuluvan vuoden varsinainen talousarvio. Kehyskauden lopussa loppusumman on arvioitu olevan 14,6 mrd. euroa.

Suurimmat muutokset aiheutuvat suoraan tai välillisesti koronapandemiasta sekä työttömyyden ja lomautettujen määrän arvioidusta kasvusta. Covid-19-viruksen testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, tartuntojen jäljittämiseen, potilaiden hoitoon ja matkustamisen terveysturvalisuuteen varataan noin 1,7 mrd. euroa, työttömyysturvan lisämenoihin 582 milj. euroa, perustoimeentulotuen ja asumistuen lisämenoihin 191 milj. euroa sekä sairausvakuutuksen lisämenoihin 164 milj. euroa. Nämä menot katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina ensi vuoden talousarviossa ja tarvittaessa lisätalousarviossa. Koronakorvaukset maksetaan valtionavustuksina kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle.

Perhe- ja asumiskustannusten tasauksen ja perustoimeentulotuen määräraha on ensi vuonna 4,5 mrd. euroa. Noin 211 milj. euron lisäys aiheutuu pääasiassa tarvearvion muutoksista asumistuesta ja toimeentulotuessa. Myös työttömyysturvaan, asumistukeen, perustoimeentulotukeen ja muihin Kelan etuuksiin vaikuttavat koronavirustilanne ja siitä johtuva talouden tilan heikkeneminen.

Pääosa sairausvakuutuksen valtion osuuden (2,14 mrd. euroa) 164 milj. euron lisäyksestä aiheutuu tarvearvion muutoksesta. Työttömyysturvan lisäys 582 milj. euroa (yht. 2,8 mrd. euroa) aiheutuu työttömien määrän kasvusta. Työttömyysasteen arvioidaan nousevan 8,2 prosenttiin.

Eläkemenojen lisäykseen 91 milj. euroa (yht. 5 mrd. euroa) vaikuttaa mm. koronavirustilanteesta johtuva yrittäjien työtulojen aleneminen, mikä lisää valtion osuutta yrittäjille maksettavista eläkkeistä (89,3 milj. euroa).

Turvakotipaikkojen lisäämiseksi toiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhden miljoonan euron lisäystä viime vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna (yht. 23,55 milj. euroa). Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tiedonhallinnan kehittämiseen ja toteutukseen ehdotetaan 10,4 milj. euroa. Kansallisessa rokotusohjelmassa pneumokokkirokotteiden laajentamiseen riskiryhmille varataan 0,3 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämishankkeet (noin 122,9 milj. euroa) kohdentuvat mm. peruspalveluiden saatavuuden turvaamiseen, ikäihmisten hoidon ja hoivan parantamiseen, omaishoidon, kotihoidon ja perhepalvelujen kehittämiseen sekä kansallisen mielenterveysstrategian ja lapsistrategian valmisteluun. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtionavustuksia myönnetään hankkeisiin, joilla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen valmistelua ja palvelujen järjestämistä vastuun siirtymistä.

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp

Kuntatalous

Talousarvioesityksen mukaan koronavirustilanteesta seurannut talouden taantuma ja epidemian torjuntatoimet kasvattavat julkisen talouden alijäämää merkittävästi. Kuluvan vuoden alijäämäksi arvioidaan noin 18 miljardia euroa eli 7,7 % suhteessa BKT:hen, ja ensi vuoden alijäämäksi ennustetaan 5 % suhteessa BKT:hen. Kuluvana vuonna koronakriisi on vaikeuttanut myös kuntatalouden tilannetta entisestään muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon lisätehtävien sekä vähentyneiden vero- ja maksutulojen vuoksi. Toisaalta valtio on epidemian vuoksi tukenut kuntakenttää kevään ja syksyn tukipaketeilla (1,4 ja 1,45 mrd. euroa). Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen vuonna 2021 on talousarvioesityksen mukaan 1,1 mrd. euroa kuntataloutta vahvistava. Valiokunta korostaa julkistalouden rakenteellisen vahvistamisen tarvetta sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä 12,4 mrd. euroa. Valtionavut kasvavat vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 0,8 mrd. euroa. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 8,7 mrd. euroa, mikä on noin 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Laskennallisista valtionosuuksista 7,7 mrd. euroa kohdistuu peruspalveluiden valtionosuuteen ja 1 mrd. euroa opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuteen. Tämä kasvu ei kokonaisuudessaan vahvista kuntataloutta, vaan merkittävä osa kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2,36 mrd. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan kertaluonteista 300 milj. euron lisäystä vuodelle 2021 kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista.

Yhteisöveron jako-osuuden korotusta 10 prosenttiyksiköllä ehdotetaan jatkettavan määräaikaista vuodelle 2021, mikä lisää kuntien tuloja yhteensä 550 milj. euroa. Edellä mainittujen valtionapujen lisäksi kunnille ja sairaanhoitopiireille korvataan täysimääräisesti koronavirukseen liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaus ja potilaiden hoito, niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Talousarvioesityksessä näihin toimiin ehdotetaan 1,66 mrd. euroa.

Kuntien menoja lisää pysyvästi muun muassa vanhuspalvelulain henkilöstömitoitus, ja tuloja vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakiin ehdotetut muutokset, jotka korvataan kunnille lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että kotihoidon ammattitaitoisten hoitajien sekä omaishoidon riittävyys ja rahoitus turvataan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan koronan vaikutukset yksittäisiin kuntiin ovat hyvin erilaisia johtuen kunnan elinkeinorakenteesta ja maantieteellisestä asemasta, kunnan palvelujen järjestämistavoista sekä koronatapausten määrästä. Vaikutukset muuttuvat myös ajallisesti. Lyhyellä aikavälillä vaikutukset ovat olleet erityisen raskaat suurissa kaupungeissa sekä pienemmissä, matkailusta riippuvaisissa kunnissa esimerkiksi Lapissa ja Ahvenanmaalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että kuntakenttää on koronakriisissä merkittävästi tuettu, ja korostaa kuntatalouden tasapainon sekä pitkäjänteisen rahoituksen merkitystä myös sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen näkökulmasta.

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp

Hoidon saatavuuden turvaaminen

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että covid-19-epidemian johdosta ensi vuoden talousarviota tehdään hyvin poikkeuksellisissa ja vaativissa olosuhteissa.

Hallitus on talousarvioesityksessään vuodelle 2021 osoittanut julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin merkittävän määrärahan, joka valiokunnan näkemyksen mukaan luo hyvän pohjan kunnille ja kuntayhtymille selviytyä epidemian torjunnan aiheuttamista välittömistä kustannuksista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan covid-19-epidemiaan varautumista toteutettiin suomalaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä muun muassa rajoittamalla kiireetöntä hoitoa. Tällä varautumisella kyettiin välttämään palvelujärjestelmän ylikuormittuminen, ja hoitotulokset koronapotilailla olivat kokonaisuutena arvioiden hyvät. Myös koronaviruksen aiheuttama kuolleisuus oli verraten vähäistä suhteessa moniin muihin maihin. Samalla kuitenkin muu hoidon saatavuus heikkeni merkittävästi ja lakisääteiset aikarajat hoidon saatavuudessa ovat monilla alueilla ylittyneet covid-19-epidemian varautumistoimien johdosta yhä useamman potilaan kohdalla ja hoitojonot ovat kasvaneet merkittävästi. Hoitoon pääsyn ongelmat ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisääntyneet muun muassa perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa, suun terveydenhuollossa, lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa sekä erikoissairaanhoidossa. Valiokunta tukee terapiatakuuta koskevan kansalaisaloitteen tavoitetta parantaa mielenterveyspalvelujen saatavuutta. Kansalaisaloitteen käsittely on valiokunnassa kesken.

Valiokunta ilmaisee vakavan huolen hoitoon pääsyn heikentymisestä ja toteaa lisärahoituksen tarpeen hoidon saatavuuden turvaamiseksi. Monen potilasryhmän tutkimus ja hoidon aloitus on viivästynyt, ja tämä voi huonontaa hoidon lopullista tulosta ja siten aiheuttaa sekä inhimillistä kärsimystä että myös merkittäviä lisäkuluja raskaampina ja kalliimpina hoitoina.

Valiokunta korostaa, että hoitoon pääsyn turvaamiseksi tarvittavan lisärahoituksen tulee olla riittävä ja se tulee kohdentaa oikeudenmukaisesti eri alueille huomioiden, että hoidon saatavuuden ongelmat vaihtelevat alueittain, koronavirusepidemian leviämisen estämisen toimet ovat olleet eri alueilla erilaisia sekä lisäksi alueiden rahoitusmallit sairaanhoitopiirien ja niiden jäsenkuntien välillä eroavat osin toisistaan. Valiokunta huomauttaa, että kyse ei ole yksinomaan lisärahoituksen tarpeesta, vaan ongelman ratkaisua vaikeuttaa osaltaan myös se, että hoitojonojen purkamiseen tarvittavan henkilöstön saatavuus vaihtelee alueittain. Valiokunta pitää tärkeänä, että sekä julkisten että yksityisten toimijoiden resurssia hyödynnetään hoitojonojen purkamisessa.

Lapsivaikutukset

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille huoli covid-19-epidemian ja sen vuoksi tehtyjen rajoitustoimenpiteiden sekä peruspalvelujen supistamisen kielteisistä ja pitkäkestoisista vaikutuksista erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin.

Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti lastensuojelun huolestuttavaan tilanteeseen ja toteaa, että covid-19-epidemia ja peruspalvelujen supistuminen voivat näkyä kuntien lastensuojelun tarpeen lisääntymisenä entisestään. Valiokunta pitää myönteisenä, että talousarvioesityksessä on

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenoissa huomioitu lastensuojelun valvonnan tarpeen lisääntyminen, mutta korostaa edelleen lastensuojelun ja lastensuojelun valvonnan riittävän resursoinnin tarvetta. Myös hyvin toimivat ja riittävästi resursoidut ennaltaehkäisevät peruspalvelut, kuten neuvolat, perhepalvelut, opiskeluhuolto, opiskelu- ja kouluterveydenhuolto sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut, ovat osa vaikuttavaa lastensuojelua. Riittävän resursoinnin lisäksi tarvitaan erityisesti lastensuojelun laitoshoidon henkilöstön osaamisen vahvistamista lisäkoulutuksella ja riittävällä ohjauksella ja neuvonnalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden sekä perheiden tilanteen parantamiseksi alaikäisten terveydenhuollon palvelut tehtäisiin kokonaan maksuttomiksi.

Valiokunta toteaa, että talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvien toimenpiteiden kokonaisvaikutusten arviointia vaikeuttaa se, ettei talousarvio sisällä kattavaa ja systemaattista lapsivaikutusten arviointia. Valiokunta muistuttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on kehottanut Suomen valtiota ottamaan käyttöön lapsibudjetoinnin, jonka avulla voidaan seurata valtion talousarviota lapsen oikeuksien näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta ovat jo lapsiasiavaltuutetun kertomusta käsitellessään (VaVL 6/2018 vp ja StVM 28/2018 vp) pitäneet lapsibudjetoinnin kehittämistä perusteltuna. Lapsibudjetointi mahdollistaisi lapsiin ja nuoriin kohdistuvien toimenpiteiden kokonaisvaltaisen arvioinnin, jolloin esimerkiksi syntyvyyden pienentymisestä aiheutuvat säästöt voitaisiin kohdistaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.

Valtion rahoitus yliopistolliseen tutkimukseen

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa tieteellisen tutkimuksen merkitystä palvelujärjestelmän toimivuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen turvaamiseksi. Laadukkaiden palvelujen varmistamiseksi palvelujärjestelmän toiminnan sekä hoidon ja hoivan on perustuttava tutkituun tietoon.

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2021 on esitetty 25 milj. euron kiinteä määräraha terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtion rahoitus on vain osa tutkimuksen todellisista kustannuksista, ja kunnat ovat suurelta osin rahoittaneet yliopistosairaaloissa tapahtuvaa tutkimusta. Lisäksi valtion tutkimukseen kohdistuvaa rahoitusta on jo pidemmällä aikavälillä vähennetty merkittävästi.

Valiokunta on viime vuosina valtion talousarvioesityksistä antamissaan lausunnoissa toistuvasti ilmaissut huolensa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen tutkimuksen rahoituksen alhaisesta tasosta (mm. StVL 3/2018 vp, s. 3—4; StVL 9/2017 vp, s. 4—5; StVL 7/2016 vp, s. 5). Valiokunta toistaa edelleen huolensa yliopistollisen tutkimuksen rahoituksen riittämättömyydestä ja pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen rahoituksen riittävyys turvataan jatkossa valtion toimesta pitkäjänteisesti.

Laaturekisterit ovat avainasemassa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun turvaamiseksi. Valiokunta pitää välttämättömänä, että laaturekistereiden jatkorahoitus turvataan.

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Juhana Vartiainen kok
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Katja Hänninen vas

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Perussuomalaiset kantavat suurta huolta vanhustenhoidon henkilöstömitoituksen riittävydestä vuonna 2021. Kentältä on kuulunut viestejä siitä, että 1.10.2020 voimaan tullut lakisääteinen hoitajamitoitus ei ole lisännyt hoitajien määrää ja että hoitajat joutuvat edelleen, samassa määrin kuin aikaisemminkin, tekemään myös välillistä hoitotyötä eli siivousta, pyykkäystä ja ruuanlaittoa. Perussuomalaiset esittivät ongelmien ratkaisuna sitovaa hoitajamitoitusta tasolla 0,7, koska hoitohenkilöstön riittävyys on yleinen huoli Suomessa. Lisäksi perussuomalaiset kantaa huolta hoitohenkilöstön jaksamisesta koronaepidemian pitkittyessä ja ehdottaa hallituksen harkittavaksi henkilöstön tukemista koronalisällä. Hoitohenkilökunnan työolojen ja palkkauksen pitkäjänteinen kehittäminen on tärkeää, jotta Suomi pystyy kilpailemaan koulutetusta hoitohenkilökunnasta naapurimaiden kanssa ja suomalainen, hyvin koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö työskentelee kotimaassa sen sijaan, että huonoista työoloista ja palkkauksesta johtuen lähdetään ulkomaille töihin tai vaihdetaan alaa.

Omaishoitajat tekevät tärkeää ja arvokasta työtä, joka säästää merkittävästi yhteiskunnan kuluja ja mahdollistaa hoidettavien asumisen kotona kalliiden hoivayksiköiden sijasta mahdollisimman pitkään. Omaishoidolle annettu tuki on sekä omaishoidettavan että yhteiskunnan etu, mutta valitettavasti turhan usein omaishoitajaksi ryhtyminen tarkoittaa merkittävää heikennystä omaishoitajan itsensä taloudelliseen asemaan. Perussuomalaiset katsoo, että kyseessä on merkittävä yhteiskunnallinen epäkohta, joka hallituksen tulisi korjata parantamalla omaishoitajille tarjolla olevia palveluita sekä yhtenäistämällä palveluiden ja tuen saatavuus koko maassa. Omaishoidon tuen verotusta tulee keventää ja tavoitteeksi ottaa omaishoidon tuen täysi verottomuus.

Vähävaraisten ja pitkäaikaissairaiden asemaa tulee keventää sote-asiakasmaksuista, matkakuluista ja lääkkeistä aiheutuvaa kulurasitusta keventämällä. Perussuomalaiset katsoo, että nykyiset, kolme erillistä maksukattoa ovat kokonaissummaltaan varsin korkeita ja tilanteeseen on saatava muutos, jotta sairastamisen kustannukset eivät muodostu kohtuuttomaksi. Hallituksen tulee käynnistää hanke näiden maksukattojen alentamiseksi sekä valmistella yhtenäisen, selvästi nykyistä alemman maksukaton käyttöönotto siten, että sairastamisesta aiheutuvat kulut laskevat nykytasoon verrattuna.

Perussuomalaiset kantaa huolta sote-uudistuksen vaikutuksista sairaanhoitopiirien, yliopistosairaaloiden ja yliopistotasaisen tutkimuksen rahoitukseen pitkällä tähtäimellä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

Helsingissä 12.11.2020

Arja Juvonen ps
Kaisa Juuso ps
Minna Reijonen ps

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Talous, työllisyys ja kuntien tilanne. Kokoomus on huolissaan, ettei hallitus vastoin lupauksiaan tee vaikuttavia toimia työllisyysasteen nostamiseksi. Julkisen talouden ja ihmisten palvelujen turvaamiseksi työllisyystoimien tekeminen olisi välttämätöntä. Kuntatalouden tilanne on ollut erittäin haastava jo ennen koronakriisiä. Koronaepidemian vaikutuksesta kuntien tilanne on entisestään vaikeutunut ja kehitysnäkymien on lähivuosina arvioitu pysyvän heikkoina. Samaan aikaan kunnille on säädetty ja aiotaan säätää uusia velvoitteita. Uudet tehtävät on luvattu kompensoida täysimääräisesti, mutta kustannusarvioihin liittyy epävarmuuksia ja uhkia kustannusten toteutumisesta esitettyä korkeampina. Siksi kuntien selviämiseen uusista velvoitteistaan liittyy merkittäviä riskejä. Koronakriisillä ennustetaan olevan syvät ja pitkäaikaiset vaikutukset myös valtion ja kuntien talouteen. Kokoomus katsoo, että erityisestä huomiota koronakriisissä ja sen jälkeen on kiinnitettävä lasten oikeuksien toteutumiseen ja lastensuojeluun. Se edellyttää riittäviä resursseja, selkeitä valtakunnallisia linjauksia sekä eri viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen hyvää yhteistyötä. Ennaltaehkäisevien ja peruspalveluiden jatkuvuus on pystyttävä turvaamaan. Ennaltaehkäisevä työ kannattaa niin taloudellisesti kuin inhimillisestikin. Hallituksen huomion tulisi kiinnittyä nyt erityisesti kuntien peruspalveluiden ja matalan kynnyksen palveluiden turvaamiseen.

Lapset, perheet, lastensuojelu. Lasten maksuttomat terveyspalvelut ehkäisisi perheiden taloudellisia huolia ja eriarvoisuutta. Kokoomus on esittänyt lakialoitteessa, että lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden parantamiseksi alaikäisten terveydenhuollon palveluista tulee tehdä kokonaan maksuttomia. On tärkeää, että perheissä, joissa on paljon sairautta ja vammaisuutta, lapset saavat kuntoutuksen ja fysioterapian maksutta. Lasten ja perheiden varhaisella tuella ehkäistäisiin myös myöhempiä ongelmia. Lastensuojelun osalta vaaditaan vahvempaa valtakunnallista koordinaatiota, tutkimusta, osaamisen ja koulutuksen lisäämistä ja on huolehdittava riittävästä valvontaresursseista.

Hoitojonot ja hoitovelka. Eriarvoisuus hoitoon ja palveluihin pääsyssä on nykyisen sote-järjestelmämme suurimpia haasteita. Hoitopääsy ja hoitojonot ovat olleet suurena haasteena jo pidempään, mutta koronan vaikutuksesta hoito- ja palveluvelat ovat kasvaneet ennätysmäisen suuriksi ja osa hoitojonoista on hoitotakuun osalta jo laittomia. Hallitus ei ole kuitenkaan esittänyt toimia eikä rahoitusta hoitojonojen purkamiseksi. Jotta kansalaisten lakisääteiset palvelut voitaisiin turvata, tarvitaan sekä julkisen että yksityisen puolen sosiaali- ja terveyspalvelujen hyödyntämistä. Ilman lisätoimia hoitojonot ja hoitovelka eivät lyhene. Viimeisten arvioiden mukaan koronan aiheuttaman hoitovelan arvo voi nousta jopa miljardiin ja sen purkamiseen saattaa kulu useampi vuosi. Pahimmillaan riskinä on, että koronan aiheuttamat hoitojonot sairastuttavat ja aiheuttavat ennenaikaisia kuolemia enemmän kuin itse korona.

Suun terveydenhuollon puolella koronakriisi on johtanut lähes miljoonan potilaskäynnin siirtämiseen ja merkittävään hoitovelan kasvuun. Varhaisessa vaiheessa todetut suun terveydenhuollon ongelmat ovat helpommin hoidettavissa ja vähemmillä kustannuksilla. Suun terveys vaikuttaa merkittäväällä tavalla ihmisen muuhun terveyteen, ravitsemukseen ja sosiaaliseen kanssakäymi-

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

seen. Kokoomus on esittänyt suun terveydenhuollon hoitojonojen purkamista hyödyntämällä yksityisen sektorin palveluita, mm. KELA-korvauksia nostamalla tai palvelusetelillä, joiden avulla painetta julkisella sektorilla voitaisiin helpottaa ja hoitojonoja lyhentää. Julkisen sektorin työtaakka suun terveydenhuollossa on nyt valtava.

Mielenterveys. Mielenterveyden ongelmat ovat yksi suurimmista kansansairauksistamme. Eryteisesti lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöt ovat kasvaneet, ja hoitoon on vaikea päästä. Jonotusajat mielenterveyspalveluihin ovat kestävämpiä ja eriarvoistavia. Koronan myötä mielenterveyspalveluiden tarve on entisestään kasvanut, niin lapsilla kuin aikuisilla. Mielenterveyshäiriöt ovat yleisin työkyvyttömyyden syy, mikä aiheuttaa yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia. Mielenterveyden ongelmiin ei ole saatavilla yhdenvertaisesti ja riittävästi apua sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palveluissa. Kokoomus kannattaa Terapiatakuu -kansalaisaloitteen mukaista lakimuutosta, jolla taataan nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon. Terapiatakuu rakentaisi Suomesta tällä hetkellä puuttuvan tehokkaan mielenterveyshoidon perustason. Kansalaisaloitteen taustalla olevien mielenterveysjärjestöjen mukaan työllisyysvaikutus varhain aloitetulla hoidolla voisi auttaa siirtämään vuosittain jopa 7 500 suomalaista sosiaalietuuksien piiristä työelämään, mikä vastaa hallituskauden aikana 30 000 uutta työllistynyttä. Terapiatakuun mukainen rakenteellinen uudistus mielenterveyden palveluihin on juuri nyt ajankohtainen. Se olisi osa kestävästä koronakriisin jälkihoitoa sekä työllisyyden vahvistamista.

Kotihoito ja omaishoito. Kokoomus esittää vakavan huolen kotihoidossa olevien ikäihmisten tilanteesta. Hallitus ei ole edelleenkään tuonut suunnitelmaa vanhuspalvelujen kokonaisvaltaisesta uudistamisesta. Hallitus on esittänyt yhtään ratkaisua kotihoidon hoitajaresurssien turvaamiseksi. Kokoomus haluaa lisää hoitajia kaikille palveluita tarvitseville ikäihmisille ja takuun vanhuspalveluiden laadusta ja saatavuudesta. Väestön ikääntyessä paine kotihoitoon ja omaishoitoon tulee kasvamaan entisestään. Kotihoidossa pitää olla riittävä määrä ammattitaitoisia ja osaavaa henkilökuntaa, jotta mahdollisimman moni ikäihminen voi asua tuetusti omassa kodissaan niin kauan kuin se on juuri hänelle paras ratkaisu. Vanhuspalveluiden kokonaisuudistus on tuotava viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi ja kotihoitoon on saatava pysyvät toimet palveluiden turvaamiseksi. Kokoomus on huolissaan myös omaishoitajien tilanteesta, joka on pahentunut koronaepidemian myötä. Sekä kotihoito että omaishoito vaativat lisäpanostuksia.

Tutkimusrahoitus. Kokoomus nostaa esiin vakavan huolen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hoitotyön tutkimusrahoituksen riittävydestä. Hallituksen esittämät panostukset lääketieteelliseen tutkimukseen ja erityisesti yliopistotasoiseen tutkimukseen (VTR) ovat riittämättömät. Terveydenhuollon yksiköissä tapahtuva tutkimus mahdollistaa uusimpien hoitomuotojen tutkimuksen ja uusien hoitojen käyttöönoton. Kliininen lääketutkimus ja muu yliopistotasoinen terveydenhuollon tutkimus ovat edellytyksiä Suomen pysymiselle tutkimuksen ja korkean lääketieteen tason kärkimaana. Tällä on merkitystä myös huippuosaajien houkuttelevuuteen, koulutukseen ja henkilöstön pysyvyyteen niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairaanhoidossa. Eduskunta on edellyttänyt, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi.

Valiokunnan lausunto StVL 6/2020 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

Laaturekisterit. Kokoomus on huolissaan siitä, ettei hallitus ole valmis rahoittamaan kansallisia laaturekistereitä, joista saadaan tietoa mm. palveluiden laadusta, vaikuttavuudesta ja hoitoketjuista. Terveystieteiden kansallisten laaturekisterien päätavoite on parantaa potilaiden saaman hoidon laatua, hoidon vaikuttavuutta ja potilasturvallisuutta. Laaturekisterit ovat tärkeässä roolissa myös sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisten palvelujen saatavuuden ja laadun turvaamisessa. Hallitus ei ole kuitenkaan varannut laaturekistereille vuodelle 2021 eikä siitä eteenpäin rahoitusta. Hallitusohjelmassa sanotaan, että hallitus johtaa tiedolla, mutta se ei ole kuitenkaan valmis mahdollistamaan tiedon keruuta, avoimuutta ja vaikuttavien mittareiden kehittämistä.

Valvonta. Vastaamon tietoturvarikoksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmien tietoturva ja niissä mahdollisesti esiintyvät puutteet ovat nousseet esille. Ihmisten on voitava luottaa siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä asiakastiedot pysyvät yksityisinä ja luottamuksellisinä. Kokoomus on huolissaan valvontaviranomaisten riittävästä resursseista sosiaali- ja terveydenhuollossa olevien asiakastietojärjestelmien valvontaan, sekä lastensuojelun että vanhustenhuollon valvontaan.

Kokoomus esittää, että talousarviossa on välttämätöntä huomioida:

1. *että lasten, nuorten yhdenvertaisuuden ja perheiden tilanteen parantamiseksi alaikäisten terveydenhuollon palveluista tehdään kokonaan maksuttomia.*
2. *että mielenterveyden terapiatakuu -kansalaisaloitteen mukainen mielenterveyspalvelujen parantamisen tarvitsema rahoitus turvataan.*
3. *että valtion budjetissa varmistetaan kotihoidon ammattitaitoisten hoitajien riittävyys, rahoitus sekä omaishoidon tukitoimet.*
4. *että sosiaali- ja terveydenhuollon yliopistotasoisesta kliinisen tutkimusrahoituksen riittävyys talousarviossa turvataan ja sen pitkäjänteinen rahoitus varmistetaan.*
5. *että laaturekistereiden jatkorahoitus turvataan.*

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon,

Helsingissä 12.11.2020

Mia Laiho kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Juhana Vartiainen kok